

דיון ביקורתי במושג גלובליזציה באמצעות ניתוח של סדרת הטלוויזיה: "השנים" (years and years)

מטלה מסכמת במסגרת קורס גישות ואסכולות במדע המדינה

מגיש: בני דה-לוי

אוקטובר 2019

"Attitudes toward globalization depend, among other things, on whether one gains or loses from it "
Ritzer (2003, p.190)

פירושו של שם התואר גלובל (מלטינית - גלובוס) על פי האתר Merriam-Webster הינו: "of, relating to, or involving the entire world". בהתאמה, שם העצם 'גלובליזציה', הינו הפעולה או התהליך ההופך את העניין לעולמי.

תופעות גלובליות, כאלו ההופכות תהליכים לעולמיים, מוכרות לנו מזה מאות שנים. המסעות הימיים, שפרצו נתיבי סחר ואפשרו החלפת סחורות עם מקומות מרוחקים, הבנקים וחברות הסחר האירופאיות שפעלו במזרח, מסילות הרכבת שקיצרו תהליכי שינוע וכן הטלגרף שאיפשר תקשורת למרחקים. אולם, בעשורים האחרונים אנו עדים להאצה של תהליכים אלו: עוצמת התקשורת, היקפן העצום של תנועות כספיות, תהליכי ייצור ושירות חוצי יבשות וקלות מעבר כוח עבודה על פני הגלובוס. דומה כי אנו חוזים בתופעה שמשנה בקצב מהיר את מימדיה ומאפייניה.

אולם, ביאור המילה גלובליזציה ותיאור הופעותיה על פני כדור הארץ, אין די בהם כדי לעמוד באתגר ההמשגה. אל-רודהם וסטדמן (2006) מציגים במחקרם מבוכה זו. הם סוקרים 114 המשגות שונות שניתנו על ידי תיאורטיקנים, פרקטיקנים, ארגונים ומוסדות מכל הרקעים - פוליטיים, כלכליים, חברתיים וטכנולוגיים. המסקנה המתבקשת הינה, כי ההמשגות השונות טומנות בחובן גישות אחרות לצד נוכחותם של גורמים משפיעים תורמים כגון רקע תרבותי, מצב סוציו-אקונומי ומיקום גיאוגרפי.

כך לדוגמא, מגדיר קור (1995; אצל אל-רודהם וסטדמן, 2006, עמ' 3) שמוצאו ממלזיה, את הגלובליזציה כמושג שמזה מספר עשורים בני העולם השלישי מכנים קולוניאליזם כאשר לעומתו לארסון (2001; אצל אל-רודהם וסטדמן, 2006, עמ' 3) שמולדתו בשוודיה, קובע כי הגלובליזציה, בין השאר, מאפשרת ביתר קלות לשני אנשים בקצוות שונים על פני הגלובוס לבצע אינטראקציה שתכליתה רווח הדדי. יצוין כי בהקשר למחקרם זה, עולה ממצא המושך את תשומת הלב: 67 מתוך 114 המשגות שנסקרו כוללות מימד כלכלי. נתון זה מעלה הקשר מעניין בין הגישה המרקסיסטית לבין המושג גלובליזציה ומרמז על מידת המורכבות והביקורתיות שיידונו בהמשך.

עד היכן תגענה תופעות הגלובליזציה? דומה שבמצבנו הנוכחי היכולת לחזות זאת אינה מדביקה את קצב ההשתנות בכל תחומי החיים - כלכלה, פוליטיקה, טכנולוגיה וכל השאר. האדם מעולם לא יכול היה לחזות בוודאות את המחר, אולם קיים הבדל בין מצב של אי ודאות למצב של חוסר יכולת להביט אל העתיד בביטחון. לפיכך, ברור שאם עד כה קיים קושי בהמשגת הגלובליזציה, מורכב עוד יותר יהיה לעשות זאת בעתיד.

בעבודה זו ישמשו ספרו של נדב אייל "המרד נגד הגלובליזציה" והסדרה "השנים" (years and years) מבית היוצר של ה-BBC הלונדונית ו-HBO האמריקאית. נדב אייל מביא ניתוח מפורט של נתונים וממצאים המסבירים, לכאורה, את יתרונותיה ובעיקר את חסרונותיה של הגלובליזציה. שיטה זו, מחייבת את הקורא לבקיאות בנתונים על מנת שתהיה בידו היכולת להתעמת עם הכתוב והיא בעיקר מתבוננת אחורה, על מה שעברנו עד כאן. ראסל דיוויס, היוצר והכותב של "השנים" יצר יצירה מרתקת עוד יותר. דיוויס מגיש תרגיל מחשבתי - יציאה מתופעות ההווה המוכרות אל עבר העתיד שאין לנו יכולת, כאמור, לחזות בו בביטחון וזאת דרך תהליכים גלובליים, שלתפיסתו הינם בלתי נמנעים. יתרה מכך, דיוויס מעמיד ברקע את התופעות הגלובליות ואת אופן תפקודן של האליטות הפוליטיות הנבחרות ומתמקד דווקא בהשפעותיהן על בני משפחה אחת ממנצ'סטר, היא משפחת ליונס.

את המודעות לתופעות הללו מציגה הסדרה בדרך כלל בטקס קבוע דרך התכנסות משפחתית בביתה של הסבתא, אגב אירוע חגיגי - ימי הולדת או חגים. התופעות הגלובליות המתוארות בסדרה, בדגש על הקריסה הכלכלית והפוליטית, מוצגות ביחס הפוך לקדמה הטכנולוגית. כך לדוגמה, מגיעה הטכנולוגיה הרפואית להישגים מדהימים אך היא מתאפשרת אך ורק לבעלי הממון. באופן זה ניתן, עבור כל חסכוניותיה של הסבתא, לרפא את עיניה החולות. בדרך אחרת, מרתקת במינה, ניתן להטמיע בגופה של בתו של הנכד הבכור, בתאני, טכנולוגיה המשדרגת לחלוטין את יכולותיה הקוגניטיביות אשר עוברות לפיקוח מדינתית. לשלטון עולה, לאחר מהמורות רבות, אשת עסקים לשעבר, ויויאן רוק, עם מסרים בנוסח "המצב צריך להשתנות". שם מפלגתה "ארבעה כוכבים", כאותן ארבע צורות גרפיות שבהן מצנזרים בדפוס מילת קללה. יחסי החוץ של רוק חסרי אחריות ומדיניות הפנים שלה לאומנית וגזעית. באמצעות כל אחד מבני המשפחה נחשף טפח אחר מההתנהלות השלטונית. כך, לדוגמה, בזכות הקשרים הרומנטיים בין דניאל, אחד מהנכדים, לבין מהגר, מתוודעת המשפחה לרדיפות אחר מהגרים. בשל פעילותה עבור זכויות האדם של אחת הנכדות מתגלה הטירוף הפוליטי והמוסרי, שסופו בהטלת פצצת אטום על מדינה יריבה. אחד הצדדים המרתקים ביותר, הוא הפן הכלכלי המתואר באמצעות הנכד הבכור, סטיוון, המאבד את כל הונו בשל קריסת אחד הבנקים ובהמשך לכך נאלץ להתפרנס דרך עבודות מזדמנות המדרדרות אותו ברמה הפיזית והמנטלית.

מעניין לציין, כי בראיון שהעניק לאתר THEVERGE (מילר, 2.7.2019) מונה דיוויס שני תהליכים פוליטיים שהאיצו בו לכתוב את הסדרה - הצבעת הברקזיט בבריטניה ובחירתו של דונלד טראמפ לנשיאות בארצות הברית. בהקשר הזה, נראה כי הוא דומה לנדב אייל המייחס בספרו חשיבות ומרכזיות רבה לתהליכים אלו.

מקריאה של מספר ראיונות עם יוצר הסדרה, עולה כי הגלובליזציה אינה המוטיב או המסר היחיד שהיצירה מבקשת להציג. אולם, לאורך פרקי הסדרה מניחים בפנינו תשתית של תכנים ומאפיינים באמצעותם ניתן לעמוד על האופן שבו יוצריה תופסים את המושג גלובליזציה.

מימד הזמן והמרחב מקבלים האצה. ראשית, יכולת ההתקשרות והעברת המידע בין בני המשפחה, הינה מיידית גם אם היא מתרחשת בין יבשות. יתרה מכך, קצב השינויים הטכנולוגיים לאורך הפרקים הינו מהיר מאוד. כך לדוגמא, ניתן לראות את הכישלון הראשוני בהטמעת טכנולוגיה בעיניה של בתאני לעומת יכולותיה לקראת סיום העלילה. מרכיב זה בולט מנקודת מבטה של הסבתא, שחוותה גם תקופה אחרת בה תהליכים ושינויים נמשכו על פני שנים רבות, ומן העבר השני מנקודת מבטו של הנין שלה שימי ההולדת שלו מהווים נקודת ייחוס למהירות ההתרחשויות בעת הנוכחית. עניין זה דומה להמשגתו של הרווי (1989; אצל אל-רודהם וסטדמן, 2006, עמ' 9). יתרה מכך, בסדרה ניתן לצפות בבירור ובאורח מרתק כיצד הרשת, יחד עם אוסף של טכנולוגיות, כגון אלו המוטמעות בגופה של בתאני, יוצרים מקבץ של מרחבים חדשים ואופני התבוננות גלובליים, שנראים מתקדמים יותר מן הניסיון המקומי המוגבל. באופן זה נוצר למעשה מרחב היברידי שהינו חלק מהמשגתו, לדוגמה, של שטראובר (2008) את הגלובליזציה.

המימד המדיני-פוליטי מוצג ככזה בו החלטות והתרחשות מדינית במקום אחד משפיעות באופן מידי על מדינות אחרות. למשל, ניתן לראות את סוגיית הפליטים והשפעותיה על בריטניה בעקבות המשבר שבכלל מתחולל באוקראינה. כמו כן, את השפעת התקיפה הגרעינית האמריקאית על האי שבשליטת סין. מאפיין זה דומה להמשגתו של גידנס (1990; אצל אל-רודהם וסטדמן, 2006, עמ' 9) את הגלובליזציה ככזו שבמסגרתה התרחשות לוקאלית במקום אחד מעוצבת על ידי אירועים המתרחשים במרחק מיילים רבים, ולהפך.

המימד הכלכלי בולט במספר אופנים כמרכיב מרכזי במושג גלובליזציה. ההשפעה ההדדית של שוקי העולם אחד על השני - קריסה במדינה אחת שמשפיעה באופן מידי על מדינות אחרות. מקצועות שנעלמים משוק העבודה בבריטניה הן לאור כוח עבודה זול יותר ברחבי הגלובוס והן בשל התפתחות הטכנולוגיה. בהקשר לכך, הסבתא ממחישה זאת היטב בנאום השיא שלה לקראת סוף הסדרה בו היא מדברת על המשמעות של לקנות "חולצה בלירה שטרלינג אחת" וכיצד היא משפיעה על כל שרשרת הערך המסחרית. כפי שצוין לעיל, המאפיין הכלכלי מופיע בהמשגות הרבות שניתנו לגלובליזציה. לא מפתיעה המשגתו של ארגון האו.אי.סי.די (1993; אצל אל-רודהם וסטדמן, 2006, עמ' 9) המדבר על שווקים ומוצרים בארצות שונות שנהיים תלויים יותר ויותר בשל דינמיקת המסחר והשירותים וזרימת ההון והטכנולוגיה.

מימד נוסף, הינו הסרת הגבולות הבין מדינתיים. עניין זה בא לידי ביטוי בסדרה במספר הקשרים: בזרימת מהגרי עבודה ופליטים, ביכולת הפרט לנוע בחופשיות ממקום למקום, אגב מערכת היחסים בין הנכד לבין בן זוגו, או פעילותה של הנכדה לאכויות האדם.

בנוסף, גם ניתן לצפות ברב תרבותיות שמתפתחת כתוצאה מכך, למשל, בהרכב המתעצב במשפחת ליונס שאינו בריטי טיפוסי. באופן הפוך, אחת מפעולות הנגד הבולטות, המופיעות בסדרה, הינה סגירת שערים או פיקוח הדוק של תנועות אנשים. בדרך זו ממשיג סזמן (2003; אצל אל-רודהם וסטדמן, 2006, עמ' 17) את הגלובליזציה, כנקודת הזמן בה מתרחשת הגירה המונית ונוצרת רב תרבותיות, ואילו אומאה (2000; אצל אל-רודהם וסטדמן, 2006, עמ' 9) מתייחס להופעתו של עולם ללא גבולות.

לבסוף, אתיחס למימד הסביבתי. יוצרי הסדרה ממחישים את היציאה מאיזון של מערכות האקלים בהופעתן של סופות גשמים הנמשכות ימים רבים וגורמות הרס ושיבוש של חיי התושבים בבריטניה, בעוד שמקורן בתנאי סביבה שהתפתחו מחוץ לאי. עניין זה דומה להמשגתם של הופרט וספארקס (2006) כי הגלובליזציה משמעותה גם ההשפעה ההולכת וגוברת של אירועי טבע על מדינות שלא בשטחן הם נוצרו.

יוצר הסדרה עושה שימוש בזוויות השונות של המושג גלובליזציה לעיתים באופן ישיר ולעיתים באופן עקיף. כך לדוגמה, אנו צופים בתוצאה מיידית של הגירת פליטים ליבשת בריטניה הנובעת מהמסבר המתרחש באוקראינה בה בעת. לעומת זאת, השינוי בהרכבה של משפחת ליונס כמו גם בהפיכתה לרב-תרבותית, נבנה לאורך זמן. אולם, רובד עמוק יותר היא ההבנה באיזו גישה הוא נוקט על מנת להמשיג את הגלובליזציה. לטעמי, ניתן לראות בסדרה גישות שונות הבאות לידי ביטוי ואביא לכך מספר עדויות מתוך התסריט.

מרקס (1859, אצל ברלין, 1979, עמ': 164) כתב כי: "שיטת הייצור במישור החומרי קובעת את האופי הכללי של תהליכי החיים במישור החברתי, הפוליטי והרוחני. לא תודעת האנשים היא הקובעת את קיומם כי אם ההיפך מזה: קיומם החברתי הוא המעצב את תודעתם". גישה זו "מולבשת" על דמותו של הנכד הבכור, סטיוון. לאורך פרקי הסדרה ניתן לראות כיצד מעמדו החומרי מגדיר את הווייתו - לא רק בבחירתו את סביבת המחיה ומשלוח היד, כי אם גם בדעותיו וערכיו. באופן זה, הוא חוזר למעמד כלכלי טוב לקראת סוף הסדרה אך הפעם לא כבעל מקצוע חופשי וכבעל עמדות חופשיות אלא כעובד ומנהל מתוך כורח בארגון המפעיל את מחנות ההסגר לצמצום הפליטים.

על פי גישת האליטזם, רק קבוצה ייחודית כשירה להחליט ולשלוט ולפיכך צריך להקנות לה סמכויות מיוחדות שאינן ניתנות לערעור על ידי הרוב שאינו נמנה על האליטה. דמותה של ויויאן רוק, דרך המסרים המעלים אותה לשלטון, ובעיקר באמצעות המעשים בהם היא נוקטת עם מפלגתה בהקשר מדיניות החוץ והפנים, ממחישים גישה זאת. אחת שעלתה לשלטון, היא מממשת צעדים שהינם קשים ולא מובנים גם כלפי אזרחיה, כגון חוק הדייר הבריטי או חלוקת הערים לרובעים סגורים. כל זאת מתוך תפיסה, שזהו הדבר הנכון לרוב, גם אם הוא לא בהכרח מבין או מסכים. בהקשר לכך, האליטה בסדרה "השנים" מייצגת עמדה שאינה מעוניינת

בגלובליזציה ושואפת להגדיר את זהותה על פי תרבותה ולאומיותה, שלדידה הן גם התרבות והלאומיות של הרוב.

הגישה הפלורליסטית גורסת כי ישנן דרכי חשיבה שונות והן לא נדרשות בהכרח להיות מתאימות או מתואמות ביניהן. כפי שהודגם, מוצגות בסדרה זוויות מרקסיסטיות ואלטיסטיות ובהכרח מתקיים כאן גם פלורליזם. אולם, לטעמי, פלורליזם מוצג באופן נרחב עוד יותר בתסריט. הפלורליזם החברתי והתרבותי בולט בהתנהלותם של הדמויות המרכיבות את משפחת ליונס ונטיותיהם בכל תחומי החיים. הפלורליזם הפוליטי מיוצג היטב דרך התלבטותם של בני המשפחה, לאורך השנים שחולפות, במי לבחור כמייצגה של איזו אג'נדה - הגנת הסביבה, זכויות האדם, הכלכלה החופשית ועוד.

בהקשר לכך, חשוב להדגיש, כי בסיומה של העלילה - העם, על גווניו השונים, לוקח את הכוח לידי מתוך כוונה להחזיר את מצבה של בריטניה לאיזון ובהמשך אף עולה לשלטון מייצגה של אליטה אחרת. זהו, אולי, הביטוי והמסר הפלורליסטי הבולט מכולם. בסיכום הדברים, למיטב שיפוטי, ניתן לומר כי ראסל דייוויס מציג לנו גישות שונות בתוך התסריט אך הבסיס לכולן הינה גישתו הפלורליסטית.

בדרך דומה, כפי שהודגם לעיל, דייוויס מציג זוויות שונות של הגלובליזציה בהמחשתן של תופעות שונות. כאן מתבקשת השאלה, מהי עמדתו שלו ביחס לגלובליזציה?

נראה כי בהתבסס גם על הראיונות שהעניק יוצר הסדרה, דייוויס הינו אדם פלורליסט התומך בתהליכים גלובליים כמו גם בקדמה הטכנולוגית המהווה את המאיץ לתהליכים אלו. אולם, הוא מוטרד מן הקלקולים שכבר קיימים ובוודאי שיכולים להתפתח בשנים הבאות. בראש ובראשונה, מעסיקה אותו ההשפעה הגלובלית של אליטה פוליטית נבחרת (וויאן רוק בסדרה ודונלד טראמפ במציאות) או של מהלכים אסטרטגיים (כדוגמת הברקזיט). גם בקדמה הטכנולוגית הוא מוצא סיכונים, כגון השתלטות מדינתית על מוחם של בני האדם או בסיס לפערים כדוגמת היכולת לרפא את עיניו של אדם השמורה לעשירים בלבד. בראיון שהעניק לאתר THEVERGE (מילר, 2.7.2019), התייחס דייוויס לכך שחוסר המוכנות להתמודדות עם תופעות ההגירה והשפעות האקלים מטרידה אותו עוד יותר מהמימדים הפוליטיים או הכלכליים. ואכן, מוטיבים אלו בולטים בעלילה. אך נראה כי אם היה אפשר לדייק היכן הוא "נועץ את הסכין" הרי שזה במשל שהסבתא מציגה בפרק הסיום אודות החולצה בליש"ט והקופה האוטומטית בסופרמרקט: "עולם קטן ונחמד. כל הכבוד למערב. הצלחנו. אבל אנחנו אשמים. אתם ראיתם את המכונות מחליפות את הקופאיות ושתקתם. לא רק שתקתם, גם שמחתם. סוף סוף לא תצטרכו להסתכל בעיניים לאלה שמרוויחות כל כך הרבה פחות מכסף". אולם, דייוויס, רואה באנשים עצמם את הכוח לתקן קלקולים אלו דרך מודעות, שיחה ופעולה וזו גם השיטה בה העלילה, באמצעות התנגדות ההמון, מחזירה את המצב לאיזון (אציין כי ברקע

צומחת אליטה חדשה, שאינה בהכרח טובה מקודמתה, אך השינוי הוא בהמון). לסיכום, היוצר הביא עלילה שבבסיסה הגלובליזציה, על האתגרים שהיא מציבה, על הטוב שהיא מחוללת ועל הסבל שהיא גורמת. כשקצב השינויים הגיאוגרפיים והטכנולוגיים גבוה מיכולתם של האנשים להשתנות ולהסתגל באורח נכון ואנושי, יכולים לקרות דברים רעים. המסר של היוצר הינו כי האנשים עצמם הם תרופת הנגד.

על מנת להרחיב את הניתוח אודות הסדרה, ישמשו ביקורות שנכתבו בארץ ובחו"ל על העלילה שמניח בפנינו דיוויס. מרבית הביקורות מתרכזות בהיותה דיסטופיה - התמונה העתידית ההפכית לאוטופיה. אותה תמונה, לכאורה דמיונית, נתפסת בעיני כל המבקרים כמעוררת חרדה, מאיימת ומזיקה. בהמשך לכך, הביקורות בעיקר דנות ברלוונטיות ובאותנטיות של קצב האירועים ואופיים, במידת ההשתנות וההשפעה על היחיד והחברה. מן הסתם, ביקורות אלו מיישרות קו עם גישתו הכללית של דיוויס. אולם, ישנן ביקורות, שלדעתי, ניתן דרכן להבין גם גישות והמשגות אשר הינן שונות מאלו של יוצר הסדרה.

בכתבה באתר סופרת ספרים (עפרה עופר-אורן, 4.9.2019) טוענת עופר-אורן כי: "כבר בפרק הראשון אנחנו פוגשים ברקע(...) את דמותה של פוליטיקאית בראשית דרכה(...) מפתיעה ומקסימה בכך שהיא מסרבת להיות "פוליטיקלי קורקט", מעוררת במאזינים ובצופים את התחושה שהיא אחת משלהם, שהיא אתם, מתנגדת לממסד המיושן, התקין בלשונו ובהלכותיו. אך מה היא אומרת? מה היא מבטיחה? לצופה הנבון ברור שדבריה נבובים מתוכן. לא כך לבוחריה הנלהבים, שהולכים שבי אחרי הקסמים הרטוריים שלה(...). היא ממשיכה לכבד ברקע, הולכת וצוברת כוח ועוצמה. מי יצביע למפלגתה? מי מוקסם ממנה? והכי חשוב: את מי היא מזכירה? האם מצביעה מסוגלים להבין שהבחירה בה תשפיע (לרעה!) על חייהם, באופן מיידי וישיר? האם הם קולטים עד כמה הפופוליזם שלה, עד כמה יכולתה לדבר בסיסמאות ריקות מתוכן, מסוכנים? לאן תוביל אותם כשתגיע לעמדה של כוח והשפעה אדירה? (...) מה צפוי לכולנו בעתיד, כשבהווה שולט בארצות הברית אדם הפכפך ולא צפוי? (...) באחד מפרקי הסדרה אומר אחד מבני משפחת ליונס על הפוליטיקאים שהם טיפשים, שהרי "הם אלה שיצרו את הברקזיט". האם הם באמת כאלה? או שאינטרסים אישיים מנחים את מעשיהם? בכל אחד מהפרקים אפשר לראות לאן פנינו מועדות: (...) מציאות שבה השחיתות השלטונית הנשענת על סיסמאות ריקות מתוכן הורסת את חייו של הפרט, בנקים קורסים, אירופה מתמוטטת, פליטים רבים יותר ויותר מנסים לשווא להגיע לחוף מבטחים(...).". מהאמור, ניתן לראות כי עופר-אורן רואה את דמותה של רוק המייצגת את האליטה השלטונית, כציר המרכזי של הסדרה וככזו שהרבה מן התופעות הינן באחריותה. לטעמי, זוהי ראייה הנובעת מגישה אליטיסטית. עופר-אורן מדגישה בדבריה את הדומיננטיות השלטונית ואת ההכרעה הנתונה למתי מעט ובעיקר לעומד בראש האליטה בסדרה או במציאות. עופר-אורן גם מזכירה את ההליך הדמוקרטי, אך בצידו את מוגבלות ההמון

בחשיבה ובהשפעה. התעלמותה של אורן ממרכיבים אחרים כגון הכלכלה או קבוצות אינטרס נוספות רק מחזקת את דעתי על גישתה. אגב כך, מעניין כי עופר-אורן לא התייחסה בדבריה לאליטה החדשה שעולה לשלטון לקראת סיום העלילה.

בכתבה באתר Pajiba (Dustin Rowles, 23.7.2019) מעלה רוולס ביקורת מזווית אחרת:
"What's more disquieting, however, is how this family – and the world at large, it seems – accepts all of these incremental changes like it's another everyday nuisance with which they have to deal(...)But the thing is, that's how it will happen because that's how it has happened: We didn't stop living our lives when thousands of people at the border were thrown into concentration camps...We may express outrage. We may join a protest. But we're still going to go home and make dinner, put the kids to bed, and watch whatever is on HBO on Sunday night And that's how it happens. We make one little allowance every few weeks or months until it's ten years later and we realize we've given it all away. (...) We're a surprisingly malleable species, capable of adjusting to almost anything, and in some ways, that may lead to our ultimate downfall"

רוולס מניח במרכז העלילה את האדם ואת בחירתו, שאומנם הינה רציונאלית, אך בסיכומו של דבר יכולה להביא לידי החלטות שיפגעו בו ובסביבתו. יתרה מכך, הוא גם סבור כי, ככלל, האנשים יימשכו תמיד לשמור על האינטרס היומיומי שלהם ושל סביבתם ולא ינקטו בצעדי נגד משמעותיים העלולים להוציא מאיזון את שגרת חייהם. דבריו מזכירים את הבחירה הרציונאלית האינדיבידואלית המתפתחת לבחירה חברתית, תהליך העומד בבסיס גישת ה-Public Choice. בדבריו, רוולס למעשה מניח ברקע את הפוליטיקאים, הבירוקרטים וקבוצות האינטרס ומתמקד בבורות הרציונאלית של הציבור.

אינני סבור שדיוויס מתנגד לניתוח שהציגו המבקרים שלעיל. ההבדל הינו, שבהיותו, לטעמי, פלורליסט, הוא מניח תמונה רחבה יותר בה פועלים ומשפיעים על העלילה גם המשתנים הכלכליים והחומריים, לדוגמה.

בחלק האחרון של הדיון הביקורתי יוצע לנתח את הסדרה באמצעות הגישה הנאו-מוסדית. בניסיונו של דיוויס לתאר את העתיד הוא היטיב להמחיש את הגלובליזציה אך בתיאורו נעדרות שתי זוויות התבוננות. הראשונה, תופעת תחייתן של הדת והשבטיות כגורם מכריע בחלקים גדולים של העולם. ברבר (1992) מציע במאמרו "ג'יהאד נגד מק-עולם" להבין כי ישנם שני תהליכים המתרחשים ביחד. מחד גיסא, גלובליזציה - עולם מקושר, הנעה באמצעות טכנולוגיה וכל המושפע מכך בכלכלה ובסביבה. ומאידך גיסא, התנגשות בין תרבויות, שבטים ודתות. בהקשר לכך, עלילת "השנים", מתעלמת מהמרכיב השבטי-דתי ולטעמי מוגשת לצופים דיסטופיה חלקית בלבד. הזווית השנייה מקורה בגישה הנאו - מוסדית.

גישה זו רואה את הציבור, הפוליטיקאים, הבירוקרטים וקבוצות האינטרס, כפי שהם באים לידי ביטוי בסדרה. אולם, גישה זו מוסיפה את המוסדות לתמונה, ויותר מכך, היא גם מנביטה את מונח הסוכנים (Agents), אותם בני עלייה שבכוחם לשנות את המוסדות ולהיטיב את המציאות. בעניין זה, נראה שדיוויס לא נותן מספיק ביטוי למוסדות וכמעט שאינו נותן מקום ליחידים מתוכם שיכולים לשנות את המציאות, מה שגם בעתיד, לתפיסתי, ימשיך להיות קיים. לו התסריט היה בידי, הייתי מגיש לצופה תופעות עתידיות בהן נוצרים קלקולים הנובעים מאלמנטים דתיים ושבטיים ולא רק גלובליים. מן הצד השני, הייתי מציע לצופה תיקונים המגיעים גם מטעם יחידים שבכוחם לשנות מוסדות משפיעים כגון בית המשפט או מוסדות צדק אחרים וגם מטעם מנהיגים שבטיים או דתיים. בהקשר לכך, כמסר - ניתן היה לאפשר להמון לומר את דברו ולהביע את מחאתו, כפי שאכן מופיע בסיום העלילה, אולם הייתי מצרף לכך שני תסריטים נוספים: האחד, שיח ופעולה משותפת של יחידים מבין המדינאים, כלכלנים ומובילים עסקיים שיובילו בתסריט ללקיחת אחריות על החלטות וההשפעות של הגלובליזציה. השני, שיח בין מנהיגים שבטיים-דתיים, שדן בערכים הומניים, המוביל בעלילה למסרים המשפיעים על האנשים והנדרשים בעטיה של הגלובליזציה - נדיבות מוסרית, כבוד האדם והמקום לזר.

“בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן,
ואמר לו: ראה מעשי כמה נאים ומשובחין הן, וכל מה שבראתי, בשבילך בראתי,
תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי,
שאם קלקלת אין מי שיתקן אחריך.”
(מדרש רבה קהלת)

ברלין, י' 1979: קארל מרקס, חייו וסביבתו, תרגום: א' חשביה, תל אביב: זמורה-ביתן.

עופר-אורן, ע. (אפריל 09, 2019). סדרת הטלוויזיה השנים. מה צופן לנו העתיד? אתר: [/https://ofra-offer-oren.com](https://ofra-offer-oren.com)

Al-Rodhan, N., Stoudmann, G., (2006). Definitions of Globalization: A Comprehensive Overview and a Proposed Definition.

Barber, B., (1992). "Jihad vs. McWorld". Retrieved from: <https://www.theatlantic.com>

Definition of Global Retrieved from: <https://www.merriam-webster.com>

Huppert, H. Sparks, S., (2006). Extreme natural hazards: population growth, globalization and environmental change. *Phil. Trans. R. Soc. A, Vol. 364*, p. 1875

Miller, L. (2019, Jul 20). How Years and Years creator Russell T. Davies sees the future unfolding. Retrieved from: <http://www.theverge.com>

Ritzer, G., (2003). The Globalization of Nothing. *SAIS Review, Vol. 23, No. 2*, p. 190.

Rowles, D., (2019, Jul 23). Review: HBO's brilliant Years and Years Depicts Our All Too Realistic Future. Retrieved from: <https://www.pajiba.com>

Straubhaar, J., (2008). Global, Hybrid or Multiple? Cultural Identities in the Age of Satellite TV and the Internet. 29.

